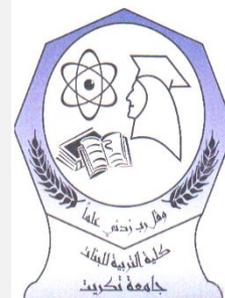

IRAQI
Academic Scientific Journals

العراقية
المجلات الأكاديمية العلمية

ISSN: 2663-9033 (Online) | ISSN: 2616-6224 (Print)

Journal of Language Studies

Contents available at: <http://jls.tu.edu.iq>

The Psychological Dimension in Hewa Qudiris Poem: "portreteki kal kal wak shebang"

Asst. Inst. Shno Ahmad Ghafour *

Kirkuk University, College of Education

Email: Saydaamanj@gmail.com

Keywords: <i>-Literature</i> <i>-Psychology</i> <i>_Conscions</i> <i>-Unconscions</i>	Abstract: This paper discusses the psychological dimensions in Hiwa Qadir's poem "portreteki kal kal wak shebang" Hiwa Qadir is one of the modern poets in Kurdish literature, he writes in many fields. Language and poetic images are important aspects in his work. The paper is divided into three parts. Part one discusses the relationship between literature and psychology, due to the fact that literature is connected to the unconsciousness, which is an important aspect of psychology. The second part of the paper discusses the life of Hiwa Qadr as a child, human and producer. Part three clarifies the psychological dimensions. In this paper a method of psychoanalysis is applied. The aim is the indication of the hidden messages in the above mentioned poem. Finally, the paper ends with the conclusions of the study.
Article Info	
Article history:	
-Received: 20/6/2019	
-Accepted: 1/9/2019	
Available online 10/10/2019	

* Corresponding Author: Asst. Inst. Shno Ahmad Ghafour , E-Mail: Saydaamanj@gmail.com

Tel :+96407709288092, Affiliation: Kirkuk University-Iraq

البعد النفسي في قصيدة "بوتريتيك كالّ كالّ وهك شه به نك" ل هيووا قادر

جامعه

م.م. شفق احمد غفور

كركوك، كلية التربية

<p>الخلاصة: يهدف البحث الى دراسة البعد النفسي في القصيدة المذكورة حيث يعد هيووا قادر من شعراء المعاصرين في الأدب الكردي ،حيث كتب في مجالات عدة واشعاره يتضمن صور شعرية يحوى بداخلها جميع ابعاد الحياة ،اللغة الشعرية في اشعار هيووا قادر سلسلة وذات مغزى واضح .</p> <p>يتضمن البحث ثلاث محاور رئيسية :الأول يتناول العلاقة بين الادب وعلم النفس ،كون الادب متعلق بالشعور والاشعور عند الكاتب وعلم النفس مختص بالناحية النفسية للإنسان ، والمحور الثاني يدرس حياة "هيووا قادر" كطفل وكانسان وكمبدع .اما المحور الثالث والأخير يتعلق بالأبعاد النفسية في قصيدة هيووا قادر .اعتمدت في بحثي هذا على المدرسة التحليلية النفسية لتجزئة مغزى القصيدة ،والهدف من البحث كشف الابعاد السرية وما يتعلق بحياة الشاعر في القصيدة وفي النهاية توصلنا الى جملة من النتائج التي ختمنا بها مسار هذا البحث .</p>	<p>الكلمات الدالة:-</p> <p>- الادب - علم النفس - الشعور - اللاشعور</p> <p>معلومات البحث تاريخ البحث:</p> <p>-الاستلام:2019/6/20 -القبول:2019/9/1 التوفر على الانترنت 2019/10/10</p>
---	--

پيشه کی

1-1: ناو نیشانی توژیینه وهكه: به ره مه ئە دەبییه كان هه میشه له په یام وگوزارشتکردندا جیاوازی دەنوینن، ئەمهش هۆکاری ئەو باروودۆخه جۆراو جۆرانیه، كه نووسهران گوزهری تیدا دهكەن، پالنه ره دهروونییه كان دهبیته ئەو جیهانه تیکچرژاوهی، كه شاعیران خویانی تیدا دهبیننه وه . ئەم توژیینه وهیه هه ولدانیكه بۆ خستنه پوووی كۆمه لێك پالنه ره دهروونی له دهقی "بوتریتیک كالّ كالّ وهك شه به نك" ی هيووا قادر، دیاره هه لێژاردنی ته نها دهقیك رهنگه هه موو ئەوهی ئییه ده یخووزین دهرنه خات، به لام ئەم

دهقه وهك شاعير خوى دهليٽ :يهكيكه لهو دهقانهى كه له زور رهههندهوه باس له ژيانى هيو قادر دهكات، رهههندي دهرورونى له نيو ئه م دهقه دهبيته ريگايهك بو گهيشتن به نهينييه شاراوهكانى دهق.

1_2:سنورى تويزينهوهكه :سنورى ئه م باسه دهقى "پوتريٽيك كال كال وهك شه بهنگ" ه وله سى تهوهردا كارى لهسهر كراوه:

1_ دهقى شيعيرى ورپبازى دهروروناسى .

2_ هيوقادر :منال ، مروڤ ، داهينه ر .

3_ رهههنده دهرورونيهكان له نيو دهقهكهدا.

1_3:رپبازى تويزينهوهكه:بو شيتهلكردن وگهيشتن به وينه شاراوهكانى ئه م دهقه، ميتوڊى دهرورونيشيكاريمان بهكار هيناوه .

1_4:نامانجى تويزينهوهكه: دهرخستنى پالنه ره دهرورونيهكانى پشتى ئه م دهقهو تهواوى قوناغهكانى ژيانى شاعيره، كه له بهر تيشكى دا دهقى "پوتريٽيك كال كال وهك شه بهنگ" نووسراوه .

___ دهقى شيعيرى ورپبازى دهروروناسى :

دهروروناسى وهك زانستك بايهخ به لايهنى دهرورونى وشيكردنهوهى تهواوى حهز و ئارهزوهكانى مروڤ دهقات، ئه م زانسته تهواوى بوارهكانى ژيانى تهنويه، ئه دهبياتيش يهكيكه لهو بوارانه ، دهقى ئه دهبى گوزارشتكرنه له ههست ونهستهكانى نووسهر له كات وسهردهمى جياوازدا، هه لگري ماناوه لوپستى جوړاو جوړه، دهركهوتنى ئه م هه لوپستانهش رهنگاندهوهى پالنه ره دهرورونيهكانى ژيانى ئه ديبه، بويه ئه دهب ودروروناسى په يوه ندييه كى پتهو له نيوانياندا ههيه. له پيناسهى دهروروناسيدا هاتوه "ئه و زانستهيه، كه له رهفتارى مروڤ دهكولتتهوهو له ئه نجامى ورژينه رهكان دهردهكه ويٽ، به دواى پرؤسه مه عريفيه كان وئه زمونه كانيدا دهگه ريت " 1 كه واته دهروروناسى به رزى ونزميه كانى ويستگهى ژيانى نووسهران شيتهل دهكاتهوه، واته ئه م رپبازه دهق وژيانى نووسهر پيكه وه گري دهقات، هه رچه نده زور رپبازى تريش ههيه ژيانى نووسهر ودهق به تهواوتهى له يهك داده برپيت وهك "فورمالىستى روسى وبونيدگه رى وسيمولوژيا... هتد" به لام له م جوړه دهقانه دا تا رادهيه كى زور ههست وئايدىاى نووسهر بززه، ئه مهش وادهكات جار به جار دهق له نيو ئه م ميتودانه دا بمرپيت، چونكه گونجاندن له نيوان دهق وميتوده كاندا به دى ناكريت .به لام رپبازى دهرورونى دهق به قوناغهكانى ژيانى نووسهر وه گري دهقات. هه ر له م رهههنده شهوه په يوه ندى له نيوان دهق وخوينه ر دروست دهبيٽ .ريك وهك ئه م هيلكاريهى خوارهوه:

نوسەر _____ دەق

خوینەر _____ دەق

خوینەر _____ دەق _____ نوسەر

هه موو په یوه نندییه کان له سهر بنه مای سایکلوجیههت پیکه وه به ستراون، که واته کاتیك نوسه ریک بیرۆکه کانی له دووتوی به رهه میکا ده نووسیتته وه، ئه وه له رووی ده روونیه وه هه ست به نارامیه کی گوره ده کات وه که ئه وه ی باریکی قورسی له سهر لاجو بیئت، جوړیکه له خو به تال کردنه وه له پالنه ره ده روونیه کان، فرۆید ویونگ و نه دلهر سی بیرمه ندی پیشه نگی ئه م بواره ن وتیوری تایبه تیان هه یه، فرۆید پیشه نگی بو له وان هی، که کرده وه ی مرؤف وه له سوکه وتی به باره ده روونیه که به سته وه. ئه م بوچونه ش شاعیران پیش هه موو که س ده گریته وه "چونکه ئاسان نیه ئه ده بیك پیک بیئ وه ی ئه و ئه ده به به شیک نه بیئت له ده روونی خاوه نه که ی یان به لایه نی که مه وه به شیک نه بیئت له هه ستی ئه دیب به رامبه ر ئه و شتانه ی له ده رووبه ریدا هه ن، ئه مه ش واتای ئه وه یه به ره می ئه ده بی پیش هه موو شتیك به ره می ده روونیکی مرؤییه ، نه زعه و ئاره زو وه وشیار ی و ناهوشیار ی ورینگه ی بیرکردنه وه و شیوازی چاره سه ر کردنی تایبه ت به خو ی هه یه "2 که واته ده قی شیعی بو خو ی ره نگدانه وه ی هزرو وخه یال وژینگه و رووداوه کانه ، کرده وه ی کلاو رۆژنه یه که ته واوی دیارده کانی بوون ده خاته ژیر پرسیاره وه و دواچاریش توانا و سه ليقه و باری ده روونی نوسه ر زال ده بیئت، ئه وه ره هه نده ده روونیه کانه واده کات نوسه ر ده قی کورت یان درپژ بنووسیئت، ته نانته ئاوازی ناوه وه ی ده ق و به کارهیئانی جوړی کیشه کانیش هه ر په یوه ندی به باری ده روونی نوسه ره وه هه یه . جیهانی ئه ده ب خه یال بالی به سه ردا کیشاوه ، خه یالیش دیوی نه ستی شاعیره ، که زور جار بابه ته تابوکان، هه زو ئاره زووه شاراوه کان و بابه ته قه ده غه کراوه کانی نیو کومه لگا له ویدان، کاری ده روونناسه کانیش زیاتر جه خت کرده سهر لایه نی نه ست، چونکه دواچار ئه و نه سته یه به وینه ی جوړا و جوړ له واقیعا ده بینریت. فرۆیدییه کان هه میسه " له دوو لایه نه وه لیکولینه وه کانیا ن ئه نجام ده دن :یه که میان :ده ق وه که مانه فیستیکی ده روونی به کار ده یئن بۆ لیکولینه وه وتیگه یشتنی که سیئی شاعیر به و گری ده روونی و نه خوشیا نه ی هه یه تی ، دووه میان: روو له که سیئی شاعیرو لایه نه ده روونیه که ی ده که ن وه کو ئامرازیك یاخود هوکاریک بو تیگه یشتن ولیکدانه وه ی شیعه ره کان "3 واته له میانه ی ئه و دوو هه نگاوه وه ده توانین راقه یه کی پوخت بو ده قه که بکه ین. که واته ئه گه ر بمانه وی له ته واوی لایه نه کانی ده ق تیگه ین ، ئه وه ده بیئت لایه نی نه ست له به رچا و بگرین، چونکه ته واوی وشه کانی ئه دیب په یوه سته به م لایه نه وه .

هیوا قادر مندال مرؤف داهینەر :

به کارهینانی میتودی دهرهون شیکاری له شیکردنه وهی دهقدا وا دهخوازی، که دهق به دهره وهی خوئی ببهستینه وه بۆ ئه وهی دهق شیبکه ینه وه وله دال ومه دللوله کان بگهین پیویستمان به زانیارییه، بۆیه روو ده که ینه ژیاننامه ی شاعیر تاکوو هه ندیک له که ره سه کانی بونیادی شیکردنه وه که مان بۆ دهسته بهر بکات.

هیواقدر له 1964/1/26 له گه په کی چوارباخی شاری سلیمانی له دایکبووه، خویندنی له و شاره ته واو کردوو، له 1988 چۆته په یمانگای ئیداره ی که رکوک، له دوا ی راپه رینی 1991 ده چیت به ره و سوید، سه ره تایی ده ستپیکردنی نووسین ده گه پیتته وه بۆ ناوه راستی هه شتاکان، یه که مین دیوانه شیعیری به ناوی "چاوه زهرده کان" له 1992 بلاو کردۆته وه، له پاش گه یشتنی به سوید به ره مه کانی تری بلاو کردۆته وه، نزیکه ی "20" کتیبی هه یه له کایه یی ئه ده بی جیا وزدا. هه ره ها کۆمه لیک به ره مه ی له زمانی عه ره بی وسویدییه وه وه رگیا وه، ئیستاش سه ره نو سه ری گو قاری سه ره ده مه .

مندالی هیوا قادر بی به ش نه بووه له و مه ی نه تیبیه ی که هه موو ده می ک به رۆکی کوردی گرتوو، ترس، شه ر، کوشتن، ئاواره بوون ... هتدئه مانه حیکایه تی لاپه ره ی ژینی مندالانی کورده، شاعیر سه باره ت به مندالی خوئی ده لیت: " مندالی من وه ک مندالانی وه چه ی خۆم، مندالی ناو جه نکه کان بووم، به لام له پال ئه وه شدا مندالیکی دلخۆشبووم، مندالی ناو خیزانیکی گه وره ی پر له په یوه ندی گه رم وگور و خۆشه ویستی، هه ندیک جار گریانی من بۆ مندالی له چه ند قۆناغیکی جیا وزدا په یوه ندییا ن به چه ند هۆکاریکی له یه ک نه چوو وه هه یه، یه که م: ئاوردانه وه ی شاعیران ونو سه ران هه می شه بۆ مندالی له وه وه دیت، که مندالی یه که م یاده وه رییه، پیشت که ساوایت هه یچ یاده وه رییه کی ئه وتۆت نییه، که توانای مانه وه یان هه بی ت، که ورده ورده شته کانه بینیت پرئه بیت له سه رسوپمان، چونکه هه موو بینینیک بۆ مندال تازیه، کاتیک مندالیک پرته قالیک ئه بینیت ودهستی لی ئه دات ویونی ئه کاو ئه یخوات ئیتر له دوا ی ئه و یه که مین ریکه وته وه وینه ی پرته قال وه ک قه باره، ره نگ، تام وبۆن له زهینی مندالدا قبول ئه کریت وه ل ئه گریت، خو ئه گه ر پرته قال رهنگی ره شیش بوایه وه ک ئیستا وا ئه بوو، چونکه یه که مین پرته قال وه ک رهنگی ره ش قبول ئه کرا، به لام ئیستا ئیمه بۆ ناتوانین پرته قالی ره ش قبول بکهین، چونکه له یه که مین یاده وه ری مندالیماندا پرته قال رهنگی پرته قالی بووه و تام وبۆی تایبته تی خوئی هه بووه، بۆیه هه می شه مندالی بۆ شاعیران جیگای بایه خه، هه ر له بهر ئه مه یه شاعیران ونو سه ران هه می شه بۆی ده گه ری نه وه "4.

مندالی لای شاعیر سیمای تایبته تی هه یه، له وه ته ی ده نووسی گه رانه وه بۆ مندالی بابته گه لیکی نیو شیعه رکانین، له زۆریه ی ده قه کانیدا ئه وه به دی ده کریت، که ده یه وی ت کاره ساته کانی مندالی ئه م ولاته بخاته پروو وه ک داوکی کاریک له مافی مندالان ده نووسی ت، مندال له م ولاته وه ک مندال ناژیت، هه می شه کیشه کانی ده ئه ندازه ی خوئی گه وره ترن، ئه مه وایکردوو نه زانیت خۆشه ویستی نازیاری ... هتد چیه وه می شه ئاواتی گه وره بوون بیت، چونک له خه یالیدا گه وره بوون واته په ری نه وه له دیوه دۆزه خیه که ی ژیان .

له دهقی "منالیم به نه وه" شاعیر ده لیت:

منالیم به نه وه

منالی به نه وه دهستی خۆم

کتیب ودهفته ره کانم بخه نه ناو جانتاکه م

قژم شاننه کهن وقوچپچه ی کراسه که م داخه ن

به په پۆیه کی ته ر پیلاره توژاوییه کانم بسپرن

من نه پۆم کهس پیم نه لئ بو کوی... (هیوا قادر... سه فەر نامه)

سیفه تیکی ئیجگار جوانی دهقه کانی شاعیر هه رکاتیک تیکستیکی دهخوینیه وه به کسه ر وینه یه کی فۆتۆگرافی له زهینی خوینهر دروست ده بیته، وه که نه وه ی (هیوا) به سه رهاته کانی نیو دهق به سه ر هه موو مندالانی جیهان وه که هاتبیت، وروژاندنیک کۆمه لایه تی ودهروونی دروست دهکات جوانی وینه و جوانی گێرانه وه ش پۆلی خۆی هه یه . له نیۆ ئه م دهقه دا (هیوا قادر)ی مندال رهخنه له گه وه ره کان "باوک ماموستا . برا . سه رکرده ... هتد" دهگریت ودهیه وی مندالی بدریته وه دهستی خۆی، چونکه نه جیهانه پیر له ناشتی وخنده و ماله باجینه ی شاعیری مندال دهیه وی، جیاوازه له وه ی گه وه ره کان بۆی دروست ده که ن، مندالی واته جووله واته دهست لیدان له ته واوی شته کان واته تاقیکردنه وه ی هه موو په نگه کان، به لام که تو هه موو شتیکت لئ دهغه کرد وله سه ربه نه مای تاوان وسزا مامه له ت له گه ل کرد، نه وه خه ونه کانی مندالیت زینده به چالکرد . نه م دهقه ته عویزیکی روحیه بو ته واوی منداله خیر له خو نه دیوه کان، لای شاعیریش شۆرشیکه دژی چاره نووس، بویه دواچار په نگه مه دلوه کانی پشتی نه م دهقه وخه ون بینینه له نیو یۆتۆبیاش جیگای نه بیته وه ، چونکه هه ستیکی جه وه ره ی نه فلاتونی سه راتاپای دهقه کی داگیر کردوه .

ئینسانی بوون په یامی دهقه کانی شاعیره، رهنگه دهستبردن بو ته واوی شته بچوکه کانی سروشت و نۆستالۆجیا و به رگریکردن له بوونی ژن و به ستنی ژیان به ئافره ته وه به شیککی گرنگی نه و چه مکه بن، کاتیک به رامبه ر گۆشه نیگا جیاوازه کانی شاعیر ده وه ستیت هه ست ده که ی هه مان مرۆف دۆستی وجوان په رستتیه کی "سوه راب سپهری" *یه به لام به شیوه و په نگی جیاواز . هیوا قادر له سالی 1992 کوردستان به جیده هیلی وده چیت به ره و ولاتی سوید، ئیدی کوردستان به ته واوی یادگارییه جوان وناشرینه کانه وه ده بنه بیره وه ره ی هه میشه یی زهینی شاعیر، خاوه نی دوو منداله "باران ورینوار".

داهینان لای هیوا قادر له شیوازه پوون و وینه جوړاو جوړه کان و ته وزیف کردنی زماندا یه، هه میشه گۆرانکارییه کانی ژیان به شیکن له مایه ی داهینان، نه مه ش زۆر جار په یوه سته به فاکتیه ره کانی کۆمه لگاوه، چونکه ده بیته کۆمه لگا ریگه خو شکه ر بیته بو داهینان، مه رچ نییه که سی داهینره ته نها له بواریکدا داهینان

بكات جار به جار له زۆر بواردا رۆلى دياره پێك وهك "دافینشى"***. "زاراوهى داهینان له روانگه ی یۆنگ هوه له نهستی كۆ وه سهراوه دهگرێ، كه به میراتی دهروونی ناو دهبریت، داهینان به رهه میك یان ماوهیهك له خۆ دهگریت كه له نهبوونه وه هاتووه، یاخود له بوونیكى توكمه و تهواو چووه، یاخود له به رهه مه ئه ده بییه كاندا به هۆى نوێكاری خۆی له هاوشیوه كانی جیا گردۆته وه، به هۆى ئه م جیاوازییه سنوری لاساگردنه وه ی بریوه وه شتیكى نوێی خستۆته روو" 5 كه واته نهست لای شاعیران عه مباری داهینانه، (هیوا قادر)ی داهینهر خاوه نی دهیان دهقی بالایه خۆی ده لیت: "شعیری من دنیاى خۆم وخه ونو ته مه نه كانی خۆمه، بۆ من گرنگ نییه له دهره وه ی خۆم تۆ چۆن ته عریفی من ده كه ییت، چونكه من تۆی خوینهر له گه ل خۆمدا ده خمه ناو به شیعری كردنی دنیاوه، تۆ یا قبولم ده كه ییت یان نا، ئیدی ئه وه تۆیت دواتر ته عریف بۆ من داده نیت له پێی تیگه یشتنی خۆتو خوینهری خۆته وه، بۆ شیعره كانم نهك من" 6.

هیوا خۆی به كه سیكى دلشكاوی نیو كۆمه لگای كوردی ده زانیت به دهست عه شق و نایه كسانی و كلتور و حیزب و... هتد به لام له نیو ئه م هه موو جه نجالی و ناشرینییه دا به دواى تروسكاییه ك جوانیدا ده گه ریت، ئه وه تا ده لیت "ئه وه جوانییه واده كات میژووی به كرم بوونی په پوله نه خویندریته وه" كه واته داهینان له شیعردا لای هیوا داهینانه له نیو جوانیدا، بیركردنه و وتیرامان و خه ون بینینه. بیرمان نه چیت به شتیكى داهینانی دنیا گه وره كه ی هیوا قادر زمانه كه یه تی، چونكه ئه وه ی ده بیته هۆی تۆمار كردنی بیرۆكه زمانه، زمانی کاریگر رۆلى هیه له وه ی زۆرتین خوینهر بولای خۆی رابكیشیت، زمانی هیوا به نده به سایكۆجییه تی خۆیه وه نه رم و پروونه، مرۆف دۆستانه یه هه روه ها واتای گه وره ی له پشته وه یه، چونكه ئیمه له ریگه ی زمانه وه رۆده چینه نیو وینه كانه وه، كه واته زمان گاریگه ری هه یه له سه ر دال و مه دلوه له كان.

نووسه رانیكى زۆر له سه ر توانا و لیها تووی هیوا قادر بابه تیان نووسیوه، له وانه "نازاد صوبجی، شیززاد حه سه ن، ئه حمه دی مه لا، دلاوهر قه ره داغی... هتد هه ر یه ك له سۆنگه یه كه وه باس له داهینانی نیو ده قه شیعرییه كانی هیوا ده كن، ئه حمه دی مه لا ده لیت "هونه ری شیعیر نووسین له لای هیوا قادر زیاتر له سه ر بناغه ی كۆلاژ به نده وهك له ساخته مان و بنه ما گریی، ئه م شیوه نووسینه جۆره مه له مه یه كى بى پاله وانه و لیڤره وه ده بیته شیعری هه مووان... شیعری هیوا قادر و امان لیده كات، كه هه نده ی دیکه ژیان قبول بکه یین و توێژه كانی هه لبدینه وه به چاویكى نوێوه سه یری جیهان بکه یین". دلزار حه سه نیش له باره ی لیها تووی هیوا قادر له كتیبی سه فه رنامه دا ده لیت "ته كنیك و هونه ری گێرانه وه ی سه فه رنامه ی هیوا قادر جیا له كاره كانی تری پێشوو توانیویه تی مامه له له گه ل پیتمی گێرانه وه كه دا بكات، گێرانه وه یه ك بوعدی ئیستاتیكای ئه ده بی ئه بستمۆلۆژی هزری زیاد له پێویست به خۆیه وه بگری تا ئه و ئاسته ی یاده وه رییه كان له شیوه ی پانۆرامایه كى ئه زمووندارانه بخره ملینى". ئه م نووسه رانه هه ر یه ك له گۆشه نیگایه كه وه باس له ئه زموون و توانای شاعیر ده كن، ئه مه ش ده لاله تی توانا زمانیه كه و فره ره هه ندى وینه كان و جوانتر ده رخنستی شته بچووكه كان و مرۆف دۆستی و جوان په رستی... ته وای ئه وچه مکه جیاوازانه یه، كه شاعیر دهستی بۆ بردوون.

رهنګه نووسینی دهقه که به ته واوه تی ئاسانکاری به خوینهر ببه خشیت ،بویه لیره دا دهقه که دهخینه روو
:

هینده ی ماسیه که خه مبارم

هینده ی گولیکه ئالیش شاد

بهقه دهنکه هه ناریک دلم ته ره و

هینده ی موورویه کی شینیش دلره ق

ته مهنم دوو هینده ی خاله کانی سه رپشتی خالخالوکه یه که ده بیت و

هینده ی چه هچه هه ی دوو بولبولیش بو یه کتری ساله کانی ته مهنم ماوه ژیان

من هینده ی شاریک ته نهام و بهقه د هیلانه ی په ره سیلکه یه که قه ره باله غ

که شهرم ده که م وه ک گیلایه کی شیلای زیر پی سموره یه که سوور هه لده که ری

که ده گریم ده م دهنیم به ئاگریکه وه تابمگه ینیت به زهمه ریر

که پیشده که نم به قه دهر خرمه ی قه پالیک سیو ئاو له چاوم دیت

که شاد ده بم وه ک بنی کانی پرده بم له پروناکی

که خه میش دامده گریت وه ک گیزه لئوکه چاوم پرده بیت له خول

بريقه م دیت که عه شق دیت و په نجه کانی له دهستم چرو ده کات

که گویم له دهنگی ته قینی چروکان ده بیت

به خوم ده لیم جه نگیکم له پیشه

له جه نرالیک ده چم که وه سوه سه ی داگیرکردنی دنیا

له خرمه ی دامرکاندن سیویکدا ده بینی وقا قا پیده که نی

خوم ده خمه زیر تاوه ته رزه ،تاباره قاچاخه کانی مزر بوون بگرم

له سهر پشتي پووتی به هار

تانهینیه کانی خربوونی میوه له گیرفانی با بدزم و

گوی له ههنگه ههنگی هه ناسه کانی گه یین بگرم

له ناو هه ریزیکدا پال ده کهوم و

سینه م له به رده م باوه شینی بالی په پوله دا ده که مه وه

تا سنگم پر ده بی له رهنگ و پیستم پر له فیئکی

جه فای عه شق پیری کردم ، ئه ی به له نگاز دلّی من

هه ناسه م وه ک زریزه ی ده ف ده له رزی

ده ماره کانی دهستم له بهر هه تاودا وه ک پشتی گه لا دیارن

لیوم وه ک قوڅ قلیشاوه له شهرمان وله گهرمان

وه ک پیستی سیوه لاسوره ده سووتی

پوومه تم له تای عه شق فیچقه ده کا خوینی من وه ک ئاوی میو

جورته ناکه م دهست بخمه سهر برینی خوښنه بووی هه نجیریک و

شه مامه یه ک بده م به دهم جوگه له یه ک ئاوه وه

من پیاویکم تاخوا هه ز بکا به غیل به رووناکی دلّوپیک ئاو

تاخوا هه ز بکا هه سوود به گه وره یی دلّی عه شق

تاشیر هه ز بکا بیتوانا له فرین

من پیاویکم له هه یچ ، من پیاویکم له وه هم

چه ند تنوکیکم له موم ، چه ند هه رفیکم له دوعا

چه ند جیپییه کم له به فر له سه حرا

خوینیکم پڑاؤ بی دلایل بی مهئوا

من پیاویکم من وههمیکم

من لیویکم به جیماو به دم پیکیک شهرابه وه به تهنها . 2001 ستهکھۆلم.

ئیسستاتیقای دهقی شیعیری زیاتر له تهکنیک وگوزارشت دا به دیار دهکهوئیت، نهک تهنها له واتاو بابته، تهکنیکی گیرانه وهی ئەم دهقهش ئیجگار سهیر وسهرنج راکیشه، کاتیک ئەم دهقه دهخوئینیه وه سهدان وینهی جیاواز بهدی دهکهیت، رههندی کۆمه لایهتی جۆراو جۆری له خوگرتوه، خو ئەگر هه موو په ههنده دهروونیه کانی له تایی تهرازوو بدیهن هه موویان وهک یهک دهرده چن، شاعیر له م پۆرتیته دا هیچ په نگیکی زال نه کردوه به سهر ئهوی تردا، ئاوازی نیو دهقه که جاریک هه ورازو جاریک نشیوه، وینه کانی نیو دهق کال، وهک ئە وهی مه بهستی بووبیته که سانیک تاییهت بیبین، ریک وهک چۆن خه م و دلشکانه کانی تهنها وشه درکی پی بردوه، له هه ندیک دیردا شاعیر به ته واوه تی به دواى دۆزینه وهی خو ده که ویت، که واته ته واوی کیشه کانی هیوا قادر له نیو ئەم دهقه جیگه ی ده بیته وه، چونکه له زۆریه ی دیره کاندرا پاناوی لکاو ی " م " ی به کارهیناوه (هینده ی ماسیه ک خه مبارم) ، هه روه ها به کارهینانی کۆمه لیک گوزاره که چه ندین شیکردنه وه هه لده گریته ، وهک "کانی" که سه رچاوه ی ژیان و پرووناکیه ، " سیو " بووه هۆی دروست بوونی مرۆفایه تی ، " چرو " سه ره تایی گه شان وه ، ئە وه جگه له به کارهینانی کۆمه لیک په نگ ، که هه ر یه کیکیان ده لاله تی جیاوازیان هه یه، ئیمه لیره دا هه ولده دین ئە وه په ههنده دهروونیه کانی پشتی دهقه که بخینه روو، که وایته ئیمه په یوه ست نیین به شیکردنه وه یه کی گشتگیر بو دهقه که بکهین، به لام جار به جار له بهر ئە وهی دهقه که وهک زنجیره یه که به یه که وه به ستراوه ته وه ، هه ندیک کۆپله ی دهقه که مان پیکه وه شیکردۆته وه .

__ په ههنده دهروونیه کانی له دهقی پۆرتیته کالی کالی وهک شه بهنگ :

هه ر له ناوینشانی دهقه که وه شاعیر کۆمه لیک دال دهخاته بهرده م خوینهر وهک ئە وهی بیه ویت ته عبیر له هه موو ساته کانی ژیانى بکات، ئەم دهقه ئە زموونی ژیانى شاعیره به هه موو ده ژیه که کانه وه ، په نگه ئە وه داله دژیه کانه بیته که هاوسهنگی دهقه که ی راگرتوه ، هیوا دهیه ویت تابلویه ک دروست بکات ، به لام به په رنگ نا به لکو به وشه، پۆرتیته کیشانی تابلویه که که ته واوی وشه په نگا و په نگه کانی له خوگرتبیته، واته گوزارشت کردنه له هه موو باره دهروونیه جیاوازه کان ، ئە وهی له نیو ئەم دهقه دا ده بیتریت ئەم په ههنده دهروونیه ی خواره وهن :

1_ خه مۆکی : کاتیک مرۆف له نیو جه نجالیدا ژیان ده گوزهری نیی ، بوچوون وتیرامانی جودا ده بیته له وانى تر ، له هه مووان هه ستیارتتر دهرده چیت، بهرده وام حاله تیکی دهروونی ناجیگری ده بیته ، ئە وه باره دهروونیه

كاريگهري له سهر رهفتار دروست دهكات، لاي شاعيران دهبيتته هه لچوون وپاشان بهرهم هيناني دهقي شيعري، خو تا چند پالنه ره دهرورونييه كان گاريگه رتر بن نه ونده هه لچوونه كان به هيزتر وپاشكاوه تر ده بن .

خه موكي "بو خوي حالته وباريكي دهرورونييه له خه مبارييه كي چر ياخود خهستي بهرده وام، كه له دوخيكي نازاري وغه مبارييه وه سهره لده دات گوزارشته له شتيكي ناديوار، كه سي خه موكي خوشي به ته ووي سهرچاوه ي نهو دلته نكي وخم وخهفته ي تووشي بووه نايزاني" 7. نه گه ري هه يه نه م حالته له هه موو قوناغيكدا تووشي مروف ببيت وهوكاره كانيشي له كه سيكه وه بو نه وي تر جودا ده بيت. هه ر له ديپري يه كه مدا شاعير ده ليت :

هينده ي ماسييه ك خه مبارم

هينده ي گوليكي ناليش شاد

به قه دهنكه هه ناريك دلتم ته ره و

هينده ي مووروييه كي شينيش دلره ق.

شاعير سهره تا په لكيشمان دهكات بو ناو جيهان وپه هنده مروفايه تيبه كان به تيپوانيني خودي شاعير خوي بو مروف بوون، شاعير باس له حالته ي دهروروني جياواز دهكات، له ماويه كي كه مدا پرده بيت وتوپه ده بيت، هيمن وئارام وله نگر ده گريت، يان له ناو دزه كاندا راستييه كانمان بو ده خاته پوه هه روه كو عه رب ده ليت "تعرف الاشياء بأضدادها"، بو نمونه شاعير له هه مان كات دا خه مبار وشاده (هينده ي ماسييه ك خه مبارم و هينده ي گوليكي ناليش شاد) دووشي دژ به يه ك، كه به لگن له سهر باري ناجيگيري دهروروني شاعير، خه مباري شاعير نهو خه مباره دهرورونييه نييه، كه لاي نيمه به واتاي بيژاري و وه رس بوون ديت، نه م وه كو ماسييه ك خولياو وماخولاني گه رانه يان ويل بوونه له دهروري نوميديك، يان مه عشوقيك كه ناديواره، وينه ي خه مباري و حالته ي دهروروني ناوه ژو كردوه بو حاله تيكي فيزيكي وجوله ي واتايي وه كو ماسي چون له ناوا نوقره ي نييه وهه ميشه ده گه ريت، ناوا منيش ده گه ريم به دواي حه قيقه ت، ژيان، نوميد، عه شق... هتد. نه م دي ره بو خوي ته فسيري تريش هه لده گري، وه ك له ولاتي نيمه له پوي واتاوه ره نكي ره ش ده لاله تي خه م ده گه ينييت، زور جاريش له نيو ژناني كوردا باوه ده لين "ناوسكم وه ك ماسي ره ش بوتوه" خو گه ر تماشاي ناو سك ماسي بكه يت تويزالتيكي ره شي ئيجگار ته نك دايوشيوه، ره نكه شاعير ليره دا نه وه شمان پي رابغه ينييت، كه نه ندازه ي خه مه كه ي به قه د ته نكي نهو تويزاله يه، به به لگه ي نه وه ي "هينده ي گوليكي ناليش شاد"، ليره دا باس له په هنده ي شادي دهكات، كه له ژيان وته مني نه مدا كه مينه يه و زور نابات، بويه ژياني لاي شاعير قاتي نييه به لام زور كه مه، هه روه ك "هيمني موكرياني" ده ليت: "شادي نه لين هه يه به س من نه مديوه"، ديپري دواتريش پالپشتي و ته من كورتي و شادي وخه مي شاعير دهكات "به قه دهنكه هه ناريك دلتم ته ره وهينده ي مووروييه كي شينيش

دلرەق" دەنكە ھەنار ئاویکی زۆر كەمی تیدایە ،مووروی شین ھیمای پاراستنی مرۆڤ و شتەكانە لە چاوی بەدگۆ ، دەلئیت ئەوە منم وەكو ئەو موورووە شینە چاكم و مرۆڤایەتی ئە پارێزم لە شتە خراپەكان وینەو مانای پێچەوانە بەرجەستە دەكات ، ئەگەر ئەو دلئیت رەق و بەدگۆ بێت ئەوا منیش ئاوام ، بەلام وەسف لە سیفەتی " موصوف" ەو دەیت ، بۆیە مووروی شین سیفەتەكانی چاك و پارێزەری ژيانە منیش سەرباری ھەموو ئەو ناخۆشی و ستەمانەیی دەرحەقم دەكریت ، بەلام ھەر مرۆڤ دۆستم .

2_ نامۆیی : لە گەڵ بەگژا چوونی ژيان كیشە دەروونیەكانی مرۆڤایەتیش پووی لە زیاد بوونە ، نامۆیی یەكێكە لەو گرتە دەروونیانەیی چۆتە زۆر قوژبەنی ژيانەو ، ھۆكاری سەرەكیش بۆ دروست بوونی ئەم گرتە پالەپەستۆی دەروونیە ، جا لە ئەنجامی كۆمەلگا ، یاخود خیزان ، یان ململانی خودی بیت ... ھتد نامۆیی تووشی مرۆڤ دەبێت ، چەندین جۆریشی ھەیە " خودی ، جوگرافی ، ... ھتد" ھەر یەك لە " فرۆید و فروم و ھۆرنی" باسیان لەم گرتە کردوو ، ھۆكاری پوودانی ئەم حالەتەش بۆ جیا بوونەو ھەست " شعور" لە نەست " لاشعور" دەگەرێننەو ، قەرەچە تانیشت دەلئیت " نامۆیی دیاردە یەكی دەروونیە و لە ئەنجامی كارلێكردنی كۆمەلێك ھۆكاری كۆمەلایەتیەو دەروست دەبێت ، لەوانە ھەژاری و لێقە و ماوی و كارەساتی دلتەزین و ون بوونی ھیزو پالپشت و پەنا و چارەسەر كردنی گرتەكانی ژيان" 8كەواتە ئەمە كیشە یەكە بەرۆکی رێژە یەكی زۆری مرۆڤەكانی گرتوو . ھیوا قادر لە دێرێكدا دەلئیت :

من ھیندەیی شارێك تەنھام و

بە قەد ھیلانەیی پەرەسیلکە یەك قەرەبالە غ .

ھەست كردن بە تەنھای بەشیکە لە دنیا گەرەكەیی نامۆبوون ، شار ھەمیشە قەرەبالە غە و قەت چۆل نابێت ، بەلام كە شاعیر ھەست بە تەنھایی دەكات كە ئەندازەكەیی دەگاتە ئەندازەیی گەرە بوونی شارێك رەنگە ئەو پەری نامۆ بوون بێت ، بیزاری بێت ، رەش بینی بێت ، بەلام دواجار منیش بە قەد قەرەبالە غی ئەو مێشك پەرە لە بێرۆكە و ژيان و سەرگوزشتەیی ژيان ، دووبارە ھیلانەیی پەرەسیلکە پالپشتی قسەكانم دەكات ، دەلئیت قەرەبالە غم بەلام قەرەبالە غیبەكی بە یاساو بە بەرنامە تەواو وەك مائی پەرەسیلکە . پالئەری ھەست كردن بەم نامۆبوونە دەشی پە یوئەندی بە چوونە تاراوگەیی شاعیرەو ھەبێ ، كە لەنیۆ جەنجالی شتە تازەكاندایە كەچی لە ناخەو ھەر تەنھایی و نەگونجاو ھە گەڵ دەرووبەرە تازەكە . لە دێرێكی تردا دەلئیت :

من پیاویكەم لە ھیچ

من پیاویكەم لە وەھم ، چەند حەرفێكەم لە دوعا

چەند جیپییەكەم لە بەفر لە سەحرا

شاعیر ده لیت من له هیچم، له یه کاتدا بچوکردنه وه و ره خنه گرتنیشه له دهسه لاتی بالا، چونکه مرؤف له هیچ دروست نه کراوه، به لام شاعیر هیئنده نامویه به و کاره ساتانه ی که تووشی دهن وه ک مرؤفیک، وه ک شاعیریک، بیزاره له دروست بوونی خوی، پی وایه له هیچ دروست کراوه بویه هندی جار ده بیته جیپی له ناو به فر و جار به جاریش له سه حرا ماوه ی مانه وه ی هردو وکیشیان هر زور که مه رازی نه بوون له واقعی ژبانی خوی وای له شاعیر کردوه نامۆ بیت چونکه (من) ی شاعیر له گه ل (نیمه) ی کومه لگادا نه گونجاوه بویه ههستی نامۆ بوون له دهربرینه کانیدا ده خوینریته وه.

3_ شهرم : شهرم وه ک هر دیارده یه کی دهررونی زوربه ی مرؤفه کان له سه رده می کدا تووشی دهن، خیزان و کومه لگا و داب و نه ریت هۆکاری یه که می شهرم کردن، له پیناسه کردنیدا هاتوه "شهرم و دلّه پراوکی کومه لایه تی دوو دهسته واژه ی پیکه وه په یوه ستن، به لام هاوشیوه ی یه کتر نین، واژه ی شهرم ناماژه یه به هه بوونی ئاره زویه ک له گۆشه گیری یان له دوو دلی یان ههست نه کردن به ئاسوده یی له ناو ئه و باروودوخانه دا، که پیویسته تیا یاندا په یوه ندی له گه ل خه لکی تر بکریت "9. هیوا قادر ده لیت :

که شهرم ده که م وه ک گیلایسیکی شیلای

ژیر پی سموره یه ک سوور هه لده گه پریم .

دووباره شاعیر سیفه ته ئینسانیه کانی خویمان بو به رجه سته ده کات یان گوزارشت له قه ناعه ت ویرکردنه وه ی میلله تیک ده کات، حاله تی شهرم کردن لای هیوا له منالییه وه له گه لیدا هاتوه، زور جار له وه وه دیت، که که سیک سه یری که سیک ده کات وه ئه وه ی هردو وکیان نه توانن ئه وه ی هیه بیلین، بویه سوور هه لده گه پرین، خو سووری په نگه گیلای و ژیر پی سموره هر له بناغه دا به و شیوه یه یه، به لام له گه ل ئه وه شدا منی شاعیر هه لگری بیی ئینسانی و ره هندی مرؤفایه تیم له کاتی شهرمیش وه ک گیلای به تام و وه ک بنی پی سموره یه ک جوان و بی غه ل و غه ش دهم . یا خود شاعیر ده یه وی بلی من شهرم ته نها له گه وره کان ناکه م به لکو له شته بچو وکه کانی هاوشیوه ی سموره ش شهرم ده که م ورزبان لی ده گرم، شهرم کردنه ندیک جار جوانیه وه هندی جاریش کیشیه به مرؤف، لیره دا شاعیر ده یه وی جوانیه که ی پیشان بدات ولایه نه کی دیکه له پشتی دهربرینه کاندا ده شاریتته وه .

4_ خستنه سهر "الاسقاط" : دیارده یه کی دهررونییه، به هوی کومه لیک ههستی که بت کراوه وه دروست ده بیته، زانایانی دهررونیاسی ده لین ئه و که سانه ی په نا بو خستنه سهر دهن، که سانیک خاوه ن که سایه تی به هیز و ورد بینن، ئه م میکانیزمه دهررونییه له ریگه ی نهسته وه ده کریت، میتودیک هیرش به ری نهستییه، ده بیته مایه ی خو پاراستنی تاک وله و ریگه یه وه که م وکورتیه کانی خوی ده خاته پال که سانی تر، له ئه نجامی ئه مه مرؤف ههست به ئارامی دهررونی ده کات، قوناغه کانی خستنه سهر ئه و کات تووشی مرؤف ده بیته، که له ژبانه دا تووشی شکستی بووه له هاوسه رگری بیت، یا خود له خویندن بیت، یان هر پرؤژه یه کی تر بیت .10.

شاعیر دهلئیت :

جه فای عشق پیری کردم

ئهی به له نگاز دلی من ...

دهبیت چەند جوان و به هیژ بیت ، ئەو عشقەى مرۆڤ پیر بکات ، لیڤره دا پیری خوئی خستۆته پال عشق ، وهك ئەوهی عشق پیری کردبیت ، خو ئەگەر وابیت ئەوه دهبیت مرۆڤ هەر له سه ره تای ژیا نه وه پیر بیت ، چونکه سروشتی مرۆڤ وایه ، که چاوی ده کاته وه عاشق ده بیت ، سه ره تا ته نها عاشقی دایکی ده بیت وپاشان ده ورو به ره که هی ، تا دواجار عاشقی ره گه زی به رامبه ر ، هیوا قادر پاش سالانیک خو شه ویستی له خیزانی یه که می جیا ده بیت وه ، ره نگه ئەوه به شیک بیت له پیری به که ی ، به پیی بنیاتی ناوه وهی ده ق شاعیر له عشقدا دۆراوه وشکستی هینا وه ، بۆیه دهلئیت :عشق پیری کردم ، ده نا مرۆڤ کاتیک عاشق ده بیت وهك چرۆ ده گه شیت وه ، گه نج ده بیت وه ، لیڤره دا (هیوا قادر) پیری خوئی خستۆته پال عشق وشکسته که ی پیی داده پۆشی .

5_ نه رگسییه ت :نه رگسییه ت وهك زار او به بۆ یه کیک له ئەفسانه کۆنه کانی یۆنان ده گه ریته وه " فرۆید له سالی 1914 دا له وتاریکدا ئەوه پوون ده کاته وه ، که نه رگسییه ت گوزارشت له قوناغیکی گه شه ی مرۆڤ ده کات ، که له سالانی یه که می ته مه نی مندالیدا به چری جه خت ده کاته سه ر خوئی وله قوناغیکی دواتر پوو له که سانی ده ورو به ر ده کات " 11 که سیته نی رگسی کۆمه لیک سیفه تی تایبه تی هه یه ، که له که سانی تر جیایی ده کاته وه ، هه میشه هه ست به شکۆمه ندی ده کات وخوئی به لاوه زۆر په سه نده به را ده یه که له وینه ی نه بیت ، هه رو هه زۆر هه ستیا ره به را ده یه که بۆ چوونی که سانی تری به لاوه په سه ند نییه .

نه رگسییه ت لای شاعیران هه میشه وهك قه ره بوو کړدنه وه وایه ، ده قه کان جیگه ی حه زه کانیان بۆ ده گریته وه ، شاعیر دهلئیت :

له جه نرالیک ده چم

که وه سه وه سه ی داگیر کردنی دنیا

له خر مه ی دامرکاندن سیویکدا ده بینئ و

قاقا پیده که نی ...

جه نرالەکان هه میشه به که سانی نه رگسی ده ناسرینه وه ، خو یان زۆر به لاوه په سه نده ، خه ونی ئەوان ده ستگرته به سه ر هه موو جیهان ، بی گویدانه زیانه کان ، خو ره نگه ده نگی کاو ل بوونی دنیا وخرمه ی سیویک به لای ئەوانه وه یه ک بیت ، به کاره یانی گوزاره ی " سیو " چه ندین ته فسیر هه لده گریت ، خو

به هۆی سۆیكەوه بوو ئادەم له بهههشت دەرکرا ، کهواته دوور نییه ئه و جهنزه له ههزرتی ئادەم بێت، که دواجار هیوا قادری شاعیریش هه مان ههستی لا دووباره بوو بێتهوه وله ریگایی ئاره زوویهکی تابوو دهیهوی یاساکانی جیهان تیک بدات، چیژی ئه و ئاره زووهش وای لیدهکا (قاقا پێکه نی) وگویی نه داته ئه و کاولکاریهیی له ریگای ئاره زووه کانییهوه دروست ده بێت.

6_ رهنگدانه وهی ههزی سیکیسی : مۆڤ به سروشت له کۆمه لیک هه زو ئاره زو پیک دیت، جا هه ندیک له و هه زانه ده به سترینه وه به ئاین و داب و نه ریته کانی کۆمه لگا، هه ندیکیان ناتوانییت به ئاسانی موماره سه بکړین، شاعیرانیش به شیکن له کۆمه لگا، زۆر جار له کاتی نووسینی شیعردا هه ندیک جار به ئاگایی وه ندیک جاریش له ژیر پاله په ستوی نه ستدا ئه و ئاره زووانه دهرده که ون. هیوا قادر ده لیت :

که ده گریم ده م ده نیم به ئاگریکه وه تا بمگه ینیت به زه مه ره ریر .

ئه م دیره ش بو خوی دوو ته فسیر هه لده گریت :

1_ ده می یار ماچ و پاموسان: شاعیر گه ره مه بهستی ده م ولپوی یار بیت، ئه وه پپی وایه گه رم وگورپیه که ی وه ک ئاگر وایه، به لام دوا ی پاموسان، ده یگه ینیت به زه مه ره ریر، واته ئارام ده بیته وه و سارد ده بیته وه، چونکه زه وق وشه وقی به تال ده بیته وه .

2_ گریانی به کول و ئارام بوونه وه :واته مه به ستیتی بللی که تاویک به کول ده گریم ، دوا ی خالی ده بمه وه له یه ئس و په ق و بی ئومیدی ، له ئاگره وه "گه رمی " ده گه م به ساردی " زه مه ره ریر" .

هه ره ها له دپریکی تر دا ده لیت :

هینده ی چه هچه هه ی دوو بولبولیش بو یه کتری

ساله کانی ته مه نم ماوه ژیان .

دوو: ژماره یه بو دوو دانه ی جیاواز له یه کتر به کار دیت

ته مه نم :واته ته مه نی من

که و ابو ئه و بولبوله چه ند به دلسۆزی و به په رۆشی ده نالیت له ده ست ته نیایی ، منیش به ئه ندازه ی هه زی ئه و ده مه ویت بگه م به ئه وی تر بلکو له گه لی ژیان ببه مه سه ر . که واته هه زو ئاره زووه کان له م ده قه به ئاشکرا باسی لینه کراوه ، به لکو هه ولی داوه له ریگه ی کۆمه لیک میتافۆره وه مه به سه کانی بخاته روو .

به گشتی شاعیر ناتوانییت له سه ر یه ک بار ئارام بگریت، به لکو به رده وام حاله ته ده روونییه که ی له هه لبه ز ودابه ز دایه ، بۆیه گه ره ئه و حاله تانه له وینه یه کدا به رجه سه ته بکه ین ، به م شیوه یه ی خواره وه ده بییت :

ئەنجام :

له ئەنجامی ئەم تووژینهوهی خوارهوه گه یشتین بهم خالانهی خوارهوه :

1_ دهقی پوتریتیک کال کال وهك شه بهنگ دهستبردنه بۆ شته بچوکهکانی سروشت و خولقاندنی جیهانیک له شته ونبوهکان و تهوزیف کردنیان له زمانی دهقدا .

2_ هه لچوون وئارام بوونهوه وئومید وناؤمیدی و مملانی دهروونی به گشتی پانتایی دهقه کهیان گرتووه .

3_ تهواوی وینهکانی ئەم دهقه هاوسهنگن واته ئەندازهی خه م وشادی وتاریکی وپووناکی و هتد هه موویان وهك یهك دهركه وتوون . ئەم دهقه له سهربنه مای دوالیزمی دژ یه کهکان بونیاد نراوه

4_ سه ره تاو کۆتایی دهقه که بنده به خه میکی قووله وه ، که له مندالییه وه له گه ل شاعیره ، ده شیت تا کۆتایی ته مه نیش به رده وام بیئت .

په راویزه کان :

1_ عزه دین احمد عزیز ، بنه ماکانی دهروونزانی گشتی ، چاپی دووهم ، چاپخانهی رۆژه لات ، هه ولیر ، 2011، ل19.

2_ به سام قطوس ، دهروازه یهك بۆ میتۆدهکانی ره خنه ی هاوچه رخ ، وه رگێرانی : محمد تاتانی ، چاپی یه که م ، چاپخانهی شقان ، ل16.

3_ سامان عیزه دین سه عدوون ، دهقه شیعرییهکانی گۆران له پوانگه ی دهروونناسیه وه ، چاپی یه که م ، چاپخانهی تاران ، سلیمانی ، 2015، ل126.

4_ گفتووگۆ له گه ل هیوا قادر ، له بهرواری 3/ کانونی یه که م / 2017.

5_ هاوژین صلایوه ، ره هه ندی دهروونی له شیعرهکانی له تیف هه لمه تدا ، چاپی یه که م ، چاپخانهی رۆژه لات ، هه ولیر ، 2013، ل217.

* سوهرابی سپهری : له سالی 1928 له شاری کاشان هاتۆته دنیاوه ، له بنه ماله یه کی ئەدهب وهونه ر دۆست په روه رد بووه ، سوهرابی شاعیره نیگار کیش له کاشان تافی مندالییتی به سه ر بر دووه ، له سالانی (1961 تا 1980) سوهراب جوانترین شیعرهکانی خوئی نووسی (دهنگی پیتی ئاو ، موسافیر ، قه واره ی سه ون) ، له رۆژنامه و گۆفاره کاندای زۆریان له سه ر ده نووسری ، خاوه نی دهیان به ره می نایابه ، یه کیکه له شاعیره ناودارهکانی نووینوونه وه ی شیعره له ئەدهبیاتی ئه رده هال" به خاک ده سپێدریئت .

****دافینشی: لیوناردو دافینشی بیرمندی ئیتالی سهردهمی خوی بوو، ئه‌ندازیارو وینه کیش ووزانای رووهک ناسی وزانای جیولوجی وپیکه‌ر تاش ومؤسیقار بوو، بۆ سهردهمی رینسانس ده‌گه‌رپته‌وه.**

6_گفتوگو له گه‌ل هیوا قادر، 3/کانوونی یه‌که‌م /2017.

7_ سامان عیزه‌دین سه‌عدوون، ده‌قه شیعرییه‌کانی گوزان له پوانگه‌ی ده‌رونناسیه‌وه، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی تاران، سلیمانی، 2015، ل425.

8_ هاوژین صلیوه، ره‌ه‌ندی ده‌روونی له شیعره‌کانی له‌تیف هه‌لمه‌تدا، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی رۆژه‌لآت، هه‌ولیر، 2013، ل151_150.

9_ مارتن ئه‌نتۆنی، ریگای ئاسان بۆ چاره‌سه‌ر کردنی شه‌رمی، وه‌رگێپانی: مه‌شخه‌ل‌که‌ولۆسی، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی گه‌نج، سلیمانی، 2010، ل15.

[10w.w.w.google.com](http://www.google.com).

1 [w.w.w.google.com](http://www.google.com).

سه‌رچاوه‌کان :

1_ به‌سام قطوس، ده‌روازه‌یه‌ک بۆ میتۆده‌کانی په‌خنه‌ی هاوچه‌رخ، وه‌رگێپانی: محمد تاتانی، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی شفان، ل16.

2_ سامان عیزه‌دین سه‌عدوون، ده‌قه شیعرییه‌کانی گوزان له پوانگه‌ی ده‌رونناسیه‌وه، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی تاران، سلیمانی، 2015، ل126.

3_ هاوژین صلیوه، ره‌ه‌ندی ده‌روونی له شیعره‌کانی له‌تیف هه‌لمه‌تدا، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی رۆژه‌لآت، هه‌ولیر، 2013، ل217.

4_ سامان عیزه‌دین سه‌عدوون، ده‌قه شیعرییه‌کانی گوزان له پوانگه‌ی ده‌رونناسیه‌وه، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی تاران، سلیمانی، 2015، ل425.

5_ مارتن ئه‌نتۆنی، ریگای ئاسان بۆ چاره‌سه‌ر کردنی شه‌رمی، وه‌رگێپانی: مه‌شخه‌ل‌که‌ولۆسی، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی گه‌نج، سلیمانی، 2010، ل15.

[6w.w.w.google.com](http://www.google.com).